

Het gezin Rutten verhuist regelmatig: van Bussum naar Loosdrecht, naar Amsterdam. Edwin gaat naar verschillende lagere scholen.

‘De kleuterschool in Bussum was leuk. Verliefd op de juf! Verhuizen betekende “diep verdriet”. Daarna drie verschillende scholen en drie methodes om te leren schrijven. Altijd een 4 op m’n rapport. Reactie van mijn vader: zeg maar tegen de juf dat de schrijfmachines niet voor niets zijn uitgevonden. Hij had kennelijk geen idee hoe dat bij de juf aankwam. Ik ook niet. Voor tekenen had ik altijd een 5. Daddy legde mij in een paar minuten perspectief uit. Ik moest een huisje tekenen en hij zette “in de verte” een punt: Trek de lijnen maar naar dat punt. Dat deed ik. Voor mijn ogen geschiedde een wonder, daar zag ik ineens een boerderij met een eindeloos lange schuur.

En dan aardrijkskunde, de “blinde kaart” met rode stippen die de steden en dorpen aangeven. Die stok, met dat dof-witte rubberen dopje, waarmee de meester een rode stip aanwijst, en ik die in m’n korte broek vertwijfeld sta te kijken. Kon ik maar weg. Als ik maar geen beurt krijg! Brrr. Of die sommen van een vlieg die van de punt van je neus vertrekt met een snelheid van x kilometer, de trein vertrekt 16 minuten later, hoe lang doet de vlieg erover om tegelijk aan te komen in Hoogezand... van die dingen. De rillingen lopen me nog over m’n rug.’

Contrast. De prachtige zomervakanties op de boerderij ‘Het Hooghe der Boomen’ in het Groningse Garsthuizen. Wel tien jaar achter elkaar, elke zomer bijna twee maanden, was Edwin op het platteland. Hij werd er vanaf zijn vierde jaar opgevangen door de boerenzoon Tidde Luursema, geboren in 1914, een

Met zusje Anja

verstokte vrijgezel. Het was een totaal andere wereld. Natuur, paarden, tractoren, koeien, kippen, varkens, weiden, bloemen. Een moestuin met allerlei soorten bessen. Hij maakte er ook kennis met de standsverschillen tussen herenboeren en knechten. Aan die idyllische zomervakanties hield Edwin een blijvende liefde voor Groningen over. Een noordelijke ziel. Later, in zijn eigen boerderij in Maartensdijk, schilderde hij boven de staldeuren de naam 'Het Hooghe der Boomen', als hommage aan zijn zomers daar.

Groningen

'Samen met mijn moeder in de trein. Als vierjarig ventje schommelde ik alle coupés langs en zong You are my sunshine in een soort van Engels en kwam dan terug met m'n petje vol snoep en sigaretten. Toen ik zeven was, reisde ik alleen, overstappen in Zwolle. Maar ik zag wél door het raampje dat mama even met de conducteur praatte op het perron. De conducteur kwam regelmatig bij mij binnen in de coupé om te vragen of ik lekker zat, of alles in orde was. Dat vond ik gewichtig en leuk en ik voelde mij veilig. Het boerenland was een tegenhanger van de stad. Je had er de verschillen tussen mensen, de taal was anders, er waren herenboeren en arbeiders. In het aardappelseizoen kwamen ze aanrijden op hun fiets, de aardappelrooiers, dagloners, tinnen kannen aan het stuur, om dan uit te zwermen over het land, de rieten mand achter zich aanslepend. Daar zat ik als kind met grote ogen naar te kijken. Ik kwam in het knusse arbeidershuisje van een van de knechten waar de aparte geur van petroleum hing en die nog steeds in m'n neus hangt. Ik realiseer me dat ik nooit zo'n bezoek aan Tidde verteld heb. Een onbewust gevoel dat mijn bezoek aan zo'n huisje niet mocht. Vaak zat ik te zingen in de lange hol klinkende gang die van uit de keuken naar de stal liep. Dat klonk zo lekker. Ontbijten met een gekookt eitje, roggenbrood met spek, tussen de middag een pan tuinbonen op een zeiltje, midden op tafel, ieder doopte de vork in de vette jus. Een slinger geven aan de glimmend koperen pomp voor zuiver regenwater uit de waterput. Zo ging dat bij de Luursema's. Schemeren deden ze en zwegen dan. De klok tikte. Nog altijd overvalt mij de melancholie als de avond valt.'

Op 'Het Hooghe der Boomen'

‘Tidde haalde me altijd op van de trein. We maakten uitstapjes, naar de film in Uithuizen, naar de hoefsmid – die geur als een roodgloeiend hoefijzer sissend op de hoof van het paard gespijkerd wordt (doet geen pijn). Hij nam me mee naar de paardenkeuring in Oldenburg in Duitsland in de Borgward Isabella. Ik zat op die grote Belgische knollen zonder zadel. Tidde leerde me dat je moet oppassen als een paard de oren plat legt. Dat kwam mij goed van pas toen ik 55 jaar later een week ging paardrijden in Polen met Duitse vrienden. Ik had nooit meer paard gereden na Groningen. We maakten een tochtje in het bos en de paarden gingen aan de kletter. Mijn paard de oren plat op het hoofd. Sturen had geen zin. Ik klemde mijn armen om de nek, m’n hoofd laag langs de hals en dacht: die wil zelf ook niet tegen een boom botsen. Ach, daar op de boerderij... Ik was tien en mocht op zaterdag, als er niet gewerkt werd, oefenen om met de tractor mét aanhanger achteruit de schuur in te rijden! Niemand zat te kijken, wat een vertrouwen en vrijheid. Daarom sta ik nu met m’n boodschappenkarretje te kijken hoe chauffeurs die grote Jumbo- en Albert Heijn-opleggers manoeuvren. Ik hou van bewonderen. Aan het eind van de vakantie gingen we steevast naar de paardenrennen in het Stadspark in Groningen voor de herdenking van het Gronings Ontzet op 28 augustus. Tidde zag er dan piekfijn uit in een pak en Berken Haarwater in zijn krullen. Hij zette mij op de trein. Ik hing uit het raampje – È pericoloso sporgersi. Wij wuifden en wuifden... zo lang als het kon. Mensenkinderen wat kan een ventje van acht jaar verdrietig zijn. En Tidde ook, zag ik.’

‘Eric de Noorman dat was mijn held in die tijd. De edelmoedigheid van Eric, en Winonah met dat welvende keurtje – een jongen ontluikt. Een Nederlandse stripreeks uit de krant van die tijd. De verhalen draaiden rond een Vikingkoning, Eric, en zijn avonturen overzee. Ik speelde de scènes na uit Eric de Noorman, waarbij hij op een wild paard sprong dat getemd moest worden. Prachtig. Deed ik na, op mijn negende, op een koe. En er meteen afvliegen natuurlijk.

Een aantal jaren geleden bezocht Edwin Garsthuizen weer, na een lange tijd.

‘In 2021 was ik op de begrafenis van de zuster van Tidde. Trui, de laatste die nog over was van de familie. Een knoestige gebeurtenis, in het dorps huis, weinig woorden maar met een hoog soortelijk gewicht. Geen zin teveel, alles recht uit het hart. Bij de boerderij langsgegaan, ik kende het niet terug. Ik moest denken aan het lied Het Dorp van Wim Sonneveld: ik zag “...de hoge bomen niet meer staan”. Ze waren weg, de slotgracht met de zwanen weg, het mooie rieten dak... alles weg. Daar is niks aan te doen, tijden veranderen. Maar jammer is het. Het leven daar is een bijdrage geweest aan mijn, zal ik maar zeggen, “sociale intelligentie”. Alle soorten “publiek” werden mij op een beslissende en vormende leeftijd voor-gezet. Groningen en de Groningers hebben een warme plek in mijn hart. Ik bewonder ze. Groningers gaan goed om met hun culturele erfgoed. Ik ben donateur van de Groninger Kerken. En ik heb grote bewondering voor de wijze waarop ze hun lot voor wat betreft de gevolgen van de gaswinning dragen.’

De Groningse zomers waren veilig, warm en vertrouwd. Tidde nam hem serieus. Later, bij andere volwassenen, was dat wel eens anders. De manier waarop volwassenen met kinderlijk vertrouwen omgaan, is een gevoelig punt voor Edwin. Hoe hem wijsgemaakt werd dat je vogeltjes kon vangen door zout op hun staart te leggen. Hoe hij naar de appelboom sloop, schoteltje in de hand, voorzichtig, voetje voor voetje, voor voetje...

Te paard in Groningen

Kinderen en hun vertrouwen

‘Ja, vogeltjes vliegen weg. En wat me dan blijft is dat je de “grote mensen” achter het raam ziet lachen. Ik kreeg een vervelend gevoel van sliep uit. Ome Willem weet dat je kinderen niet moet uitlachen – kinderleed 4 op de Schaal van Richter. Je moet ze serieus nemen, niet pesten, niet van hun argeloosheid gebruik maken. Wie dat bijvoorbeeld niet deed, was Marten Toonder. Een vriend van mijn vader. Hij had een groot huis in Bussum. Ik kwam daar een keer en vroeg: Is Tom Poes d’r ook? Marten nam mij mee naar een lange gang, wijsvinger op zijn mond, sssst. Hij wees naar een deur.... sssst, Tom Poes slaapt. Kijk, dat is nou fantastisch! Mij meenemen in de fantasie. In een strip sprak Marten ooit over Rutwin van Etten en een stripfiguur heette Wiebel Wip omdat mijn vader mijn zusje Wiebeltje noemde. Wat een eer! Er schiet me nog iets te binnen over die kinderlijke argeloosheid. Van mijn moeder begreep ik dat als je jokt er een kruisje op je voorhoofd komt. Dat geloofde ik onverbiddeijk. Mijn moeder vroeg: Zeg Edje, heb jij soms....? Dan veegde ik verontwaardigd met mijn platte jongensknuistje mijn haar naar boven om mijn voorhoofd te laten zien – het overtuigend bewijs dat ik niet jokte.’

In Amsterdam zijn er weer andere avonturen die hem bijgebleven zijn en doorwerkten in zijn latere Ome Willem-leven. De schaatswedstrijden, de teleurstellingen, maar ook ongebreideld spelen.

‘Ik was 8. Een schaatswedstrijd. Alle jongens hadden noren of ijshockeyschaatsen en ik had Friese doorlopers met van die oranje linten, waarbij je ijs onder je hakken kreeg. Na afloop van de wedstrijd stond er een grote bus chocolademelk met een schenkkraantje eronder. We stonden in de rij en die bus hing scheef, en schever... nee toch? ik was aan de beurt... en ja hoor... leeg! Teleurstelling. Kinderleed 7 op de Schaal van Richter. Niet het winnen of verliezen, ook geen jaloezie op kinderen met betere schaatsen, maar dat die chocolademelk op was. Het zijn die kleine grote dingen die je bijblijven. Ome Willem weet dat. Bij een televisieopname tijdens het zingen van een liedje komt een meisje met een ingescheurd nageltje en zegt Oh Ome Willem, kijk! Ome Willem roept dramatisch: PLEISTERS! PLEISTERS! IK MOET PLEISTERS HEBBEN! Van iets kleins iets groot maken. Hij maakt ambulancegeluid (de noten g-c, g-c, zoals het begin van het Wilhelmus, probeer maar) en alle Plasgeitenbreiers gaan met het meisje op een holletje achter pleisters aan. Harry Bannink bleef een tussenspel van het liedje spelen, Ome Willem zette weer in. Ah, waar was hij in de tekst gebleven. Ik vind het vertrouwen dat het kind had in Ome Willem hartroerend!’

Edwin groeide op in een creatief, artistiek en vrijzinnig milieu, waar veel mocht en veel kon. En waar vooral veel muziek klonk. Jazz en klassiek. Edwin was volgens zijn moeder altijd vol energie en invallen. In Amsterdam kwam hij in de derde klas terecht, halverwege het jaar.

*“Je moet een kind niet kwetsen,
niet pesten, kinderleed voorkomen.”*

Kinderen voelen veel en observeren uitermate scherp, is zijn ervaring. Ook al kunnen ze de dingen die ze waarnemen niet altijd meteen plaatsen. Pas later komt het begrip van wat ze gezien en gevoeld hebben.

'Dat kinderhoofd tussen nul en twaalf jaar staat wijd open voor indrukken. Mijn observatie van de meester die op het podium de les nakijkt van een meisje. Met zijn rechterhand schrijft hij in haar schrift en met zijn linkerhand aait hij over haar been. Dat me dat opvalt, Er is iets mee. Op jonge leeftijd kan je dingen zien en aanvoelen, maar niet plaatsen of analyseren. Je hebt nog geen referentiekader. Dat komt later pas.'

Edwin was een nieuwsgierig en creatief kereltje. Hij vond dingen bouwen met Meccano geweldig. Toen hij zich een keer een beetje verveelde, zei hij dat tegen zijn moeder.

